

ОСОБЛИВОСТІ СТРУКТУРНО-ФУНКЦІЙНИХ ХАРАКТЕРИСТИК ПОДРУЖЖЯ З ДИСФУНКЦІЙНИМИ ВЗАЄМИНАМИ

Лукаш Ю.С.,

*студентка кафедри психології,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м Київ, Україна
e-mail: lukashss@krok.edu.ua*

Сингаївська І.В.,

*к.психол.н., доцент, директор ННІ психології,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК» м Київ, Україна
e-mail: irinas@krok.edu.ua
ORCID: orcid.org/0000-0001-6802-0081*

Період кардинальних змін, які відбуваються у соціокультурному просторі України, супроводжується актуалізацією кризових процесів інституту сім'ї: збільшенням кількості розлучень, зниженням якості сімейних взаємостосунків та задоволеності шлюбом, погіршенням адаптивних можливостей подружжя, послабленням захисної функції сім'ї від динамічних процесів, що відбуваються у суспільстві. Все це призводить до дезорганізації шлюбно-сімейних взаємин.

Для підбору адекватних методів психологічної допомоги клієнтам у вирішенні подружніх конфліктів важливо дослідити структурно-функційні характеристики подружжя із дисфункційними взаєминами.

Мета дослідження – емпіричним шляхом визначити структурно-функційні характеристики дисфункційного подружжя. У свою чергу, вивчення зв'язку розладів функціонування родини та міжособистісного конфлікту є суттєвим для поглиблення теоретичного підґрунтя та розширення можливостей діагностичних та корекційних методів сімейного психологічного консультування (Бондаренко О. Ф. [1], Бурлачук Л. Ф. [2], Максименко С. Д. [3], Семьонкіна І. А. [4], Ткач Р. М. [5]).

Дослідження особливостей структурно-функційних характеристик дисфункційного подружжя було можливим за умови використання наступних психодіагностичних методів: методика “Порівняння цінностей”, запропонована Н. Н. Floyd; методика “Вимір установок у сімейній парі”; методика діагностики міжособистісних взаємин Г. Лірі, модифікована Решетняк Ю. А., Васильченко Г. С.; тест-опитувальник задоволеності шлюбом (Столін В. В., Романова Т. Л., Бутенко Г. П.) [6].

Дослідження охоплювало 30 подружніх пар (60 осіб), з яких було сформовано дві групи обстежуваних, виходячи із мети та завдань дослідження:

1 група – 16 подружніх пар (32 особи, відібрані випадково), які характеризувалися стабільними, сприятливими взаєминами;

2 група – 14 подружніх пар (28 осіб), які зверталися до психологічної консультації у зв'язку із дисфункційними взаєминами.

Результати дослідження. Найбільшого розходження благополучні та неблагополучні родини досягають за наступними показниками: задоволеність психологічною атмосферою в родині, задоволеність спілкуванням, наявність психологічної підтримки чоловіка та жінки.

Отже, психологічні чинники шлюбу вносять найбільший вклад у структуру напруженості в нещасливих родин. Істотні розходження виявлені також у задоволеності сексуальними відносинами і задоволеності дозвіллям. Головне для стабільного шлюбу, за оцінками жінок, – справедливий розподіл побутового навантаження між чоловіком і дружиною, повноцінний відпочинок у родині, сексуальна гармонія, взаєморозуміння з дітьми, задоволеність психологічною атмосферою, спілкуванням, дружнє розташування і турбота. У чоловічому ідеалі найважливіший елемент стабільного шлюбу – спільність інтересів, але з дітоцентристським відтінком. Образ щасливого шлюбу в чоловіків формується, в першу чергу, через призму психологічних, сексуальних компонентів шлюбу, у жінок – через побутову, рекреативну, сексуальну і психологічну підструктури шлюбу.

Узагальнення результатів емпіричного дослідження дозволило виділити такі структурно-функційні та ціннісні характеристики проблемного подружжя: перевага традиційних взаємин, авторитарний розподіл влади, нерозвиненість або деформованість механізмів сімейної інтеграції; неузгодженість сімейних цінностей та установок, некомплементарність, ригідність рольової поведінки, тенденція до задоволення спектру потреб поза сім'єю; відмінність сімейних сценаріїв подружжя, що призводить до протиріч у міжособистісній взаємодії, ізоляції та дезінтеграції, жорсткість сімейних та розмитість, ригідність індивідуальних меж; деструктивний характер вирішення міжособистісної взаємодії, неприйняття розбіжностей в поглядах партнера, тенденції до суперництва та уникання у вирішенні сімейних труднощів; сімейна комунікація і емоційна сфера подружжя характеризується низьким рівнем задоволеності та адаптованості шлюбом; некомплементарність особистісних профілів подружжя погіршує психологічну сумісність у шлюбі, стимулює тотальність партнерських взаємин, співзалежну поведінку; тенденцію до встановлення взаємин “дитина-батько”; невротичне очікування від партнера кохання, захисту, підтримки; сімейна ситуація у більшості випадків оцінюється як дисфункційна.

Виявлено гендерні відмінності у таких структурно-функційних та ціннісних характеристиках проблемного подружжя як: цінності, установки на шлюб та сім'ю, функційно-рольова поведінка, сімейний сценарій, сімейні та індивідуальні межі, міжособистісна взаємодія, тип поведінки в ситуації конфлікту, емоційна сфера, характерологічні особливості партнерів, сімейна адаптація, мотивація взяття шлюбу. Жінки у переважній більшості виконують традиційні ролі в сім'ї, при орієнтованості на егалітарність розподілу сімейних обов'язків, часто застосовують різні випробування для перевірки міцності шлюбу, проявляють активність у вирішенні проблемних ситуацій в сім'ї. Чоловіки уникають вирішення конфліктних ситуацій у сім'ї, пасивні при вирішенні проблем, моделюють особливості партнерських взаємин та стилі виховання батьківських сімей.

За даними, отриманими нами в ході дослідження, дисфункції проблемного подружжя можуть бути зумовлені розбіжністю сімейних цінностей та норм партнерів; некомплементарністю функцій та ролей; негативними рисами особистості та низькими адаптивними можливостями подружжя, взаємною

недостатньою підготовленістю до сімейного життя; неадекватним вибором шлюбного партнера; низькою мотивацією шлюбу; що зумовлюють незадоволення потреб, конфлікти, нездатність долати труднощі; а також різними ситуаціями батьківських сімей партнерів, коли дисфункції батьківської сім'ї проектується у власні взаємини.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Основне завдання корекції сімейних дисфункцій – усунення симптомів когнітивних, особистісних, поведінкових порушень у членів сім'ї; опанування подружжя конструктивними патернами взаємодії в ситуаціях сімейної кризи; розвиток функційних сімейних взаємин. Програма корекції сімейних дисфункцій спрямована на когнітивну, особистісну та поведінкову сфери подружжя. Завданням психокорекції є особистісно орієнтована терапія конфліктогенних характерологічних рис партнерів, корекція психологічної несумісності, руйнування зв'язку між негативними особистісними рисами подружжя та їх батьків, закріплення сформованих способів ефективної взаємодії. У перспективі важливо розробити та впровадити програму психокорекції дисфункційного розвитку сім'ї, зумовленого конфліктним спілкуванням.

Список використаних джерел:

1. Бондаренко А.Ф. *Психологическая помощь: теория и практика: Учеб. пособие для студентов ст. курсов психол. фак. и отд-ний ун-тов.* К.: Укртехпрес, 1997. 216 с.
2. Бурлачук Л.Ф., Грabsкая И.А., Кочарян А.С. *Основы психотерапии: Учебн. пособие для студентов вузов.* К.: Ника-Центр; М.: Алетейа, 1999. 320 с.
3. Максименко С.Д. *Основы генетичної психології: Навч. посібник.* К.: МПЦ "Перспектива", 1998. 220 с.
4. Семьонкіна І.А. *Подружжя дезадаптація при порушенні функцій сім'ї та її психологічна корекція: Автореф. дис... канд. психолог. наук.* К., 2001. 16 с.
5. Сингаївська І.В., Ткач В.В., Ткач Р.М. *Методи юнгіанського аналізу в розв'язанні внутрішнього конфлікту особистості (на прикладі роботи з пошуком сенсу життя) / Правничий вісник Університету «КРОК». К.: Вищий навчальний заклад «Університет економіки та права «КРОК». Вип. 24. 2016. С. 229–234.*
6. *Энциклопедия психодиагностики. Психодиагностика семьи. Редактор-составитель Д.Я. Райгородский.* Самара: Издательский Дом «Бахрах-М», 2009. 695 с.